

Sundbyberg 2020-06-04

Diarienummer: S2020/04874/SF

Vår referens:
Monica Klasén
monica.klasen.mcgrath@funktionsratt.se

Mottagare:
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
esbjorn.akesson@regeringskansliet.se

Remissvar: Tillfälliga bestämmelser om förebyggande sjukpenning med anledning av sjukdomen covid-19

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 46 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar ca 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Människor med funktionsnedsättning och eller kronisk sjukdom, varav många är medlemmar i något av våra medlemsförbund berörs särskilt av coronapandemin. Funktionsrätt Sverige har engagerat oss på flera viktiga områden sedan utbrottet startade i Sverige bland annat i frågan gällande behovet av smittskyddspenning, eller en tillfällig förebyggande sjukpenning.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige har vid flera tillfällen under våren påtalat det akuta behovet av en smittskyddspenning för personer som tillhör en riskgrupp som riskerar att drabbas av ett särskilt allvarligt

sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19 och en närståendepenning för närstående till dessa. Skyddandet av riskgrupper är helt centralt i pandemibekämpningen, därtill hör att uppenbara riskpersoners närmaste anhöriga inte får riskera att dra hem viruset.

Funktionsrätt Sverige välkomnar därför varmt regeringens förslag om en tillfällig sjukpenning med anledning av sjukdomen covid-19. Vi har dock några viktiga synpunkter.

Den mest allvarliga gäller regeringens ställningstagande att inte omfatta närstående som delar hushållsgemenskap med personer i riskgrupp av den tillfälliga förebyggande sjukpenningen. En synpunkt som delas av flera av våra medlemsförbund. Vi ser det som mycket allvarligt att personer i de definierade riskgrupperna riskerar att smittas av sina närstående, alternativt att närstående tvingas stanna hemma från sitt arbete utan någon ersättning. Båda alternativen riskerar svåra följder. Baserat på resonemanget kring avgränsningar i promemorian, drar vi slutsatsen att det råder oklarhet gällande risk för smitta från närstående för personer i riskgrupp och förordar därför att denna specifika fråga återremitteras till Socialstyrelsen för ny analys och viktigt tydliggörande. Vi förutsätter att regeringen sedan skyndsamt återkommer med fortsatta förslag om närståendepenning

Flera av våra medlemsförbund upplever också en oro kring definitionen av riskdiagnoser och vilka grupper som i Försäkringskassans bedömningar kommer att omfattas av den tillfälliga sjukpenningen.

I övrigt vill vi se en möjlighet till retroaktiv ersättning av förebyggande sjukpenning. Vi har fått signaler från flera av våra medlemsförbund att personer som tillhör riskgrupper tvingats stanna hemma från arbetet sedan utbrottet i början av mars, med allvarliga privatekonomiska konsekvenser som följd. Vi ställer oss också frågande till det korta tidsperspektivet med 90 dagars ersättning, samt giltighetstiden för reformen, juli till september, då osäkerheten är stor kring vilken risknivå Sverige kommer att befinna sig i på under eftersommaren.

Närstående borde omfattas av den tillfälliga förebyggande sjukpenningen

Vi ser problem med avgränsningen som innebär att närstående inte omfattas av den tillfälliga förebyggande sjukpenningen. Syftet skulle vara detsamma, nämligen att så långt som möjligt skydda personer som tillhör de av Socialstyrelsen definierade riskgrupperna, från smitta och insjuknande i covid-19. Det är svårt

att följa det resonemang som förs i promemorian under rubriken Avgränsningar och vi känner en oro att det uppstått ett missförstånd.

Av riksdagens tillkännagivande från den 16 april 2020 (bet. 2019/20:SoU21, rskr. 2019/20:215) framgår att uppdraget till Socialstyrelsen, omfattade att definiera grupper i arbetsför ålder som löper ökad risk att få ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19, samt även att genomföra en analys av om det ur ett smittskyddsperspektiv finns ett behov av att också personer som har hushållsgemenskap med personer i nämnda grupper tillfälligt avstår arbete utanför hemmet.

Av Socialstyrelsens redovisning¹ från den 17 april 2020 framgår sedan att "en person som bor tillsammans med någon som har en förhöjd risk enligt tidigare angivna definitioner bör i syfte att skydda den som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19 ur ett smittskyddsperspektiv tillfälligt avstå arbete utanför hemmet om arbetssituationen är sådan att Folkhälsomyndighetens råd för smittskydd inte kan följas."

Folkhälsomyndigheten, FHM inkommer den 20 april med ett yttrande över Socialstyrelsens redovisning. I yttrandet framgår att myndigheten menar att anhöriga/hushållskontakter utan symtom inte behöver stanna hemma för att minska smittrisen för personer som tillhör riskgrupperna. Man påpekar vidare att det är risken för svår sjukdom och inte risken för smitta som är förhöjd. I enlighet med rekommendationer från myndigheten behöver därmed symptomfria anhöriga därför inte stanna hemma för att minska risken för smitta.

Funktionsrätt Sverige ställer sig frågande till denna formulering, som går stick i stäv med Socialstyrelsens ställningstagande bara dagar innan.

Vi menar att FHM:s resonemang "det är risken för svår sjukdom och inte risken för smitta som är förhöjd" leder till felaktiga slutsatser. Myndigheten har vid flera tillfällen under våren, påpekat att eftersom viruset är nytt för människan, kommer alla som kommer i kontakt med viruset att smittas. Det är alltså smittan man i första hand måste skyddas ifrån, för att som tillhörande riskgrupp inte riskera det allvarliga sjukdomsförloppet vid covid-19.

¹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/identifiering-av-riskgrupper-covid19.pdf>

Det är dock Folkhälsomyndighetens yttrande som fått ligga till grund för regeringens ställningstagande - att avgränsa närstående från den tillfälliga förebyggande sjukpenningen.

Avgränsningen rimmar illa med riksdagens tillkännagivande från den 16 april där det framgår att regeringen efter Socialstyrelsens rapport snarast ska återkomma med ett förslag som "säkerställer att de personer som ingår i nämnda riskgrupper ges ett effektivt skydd genom socialförsäkringssystemet under en begränsad tid".

Avgränsningen förfelar också syftet med den tillfälliga sjukpenningen som det definieras under Konsekvenser, punkt 6 i promemorian: "Den nya förordning som föreslås, syftar till att bidra till ett ökat skydd för de individer som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19."

Effekten blir att den tillfälliga förebyggande sjukpenningen endast delvis kommer att skydda individer i de definierade riskgrupperna. Detta är djupt olyckligt. Som ett exempel har några av våra medlemsförbunds medlemmar omfattande funktionsnedsättning eller flerfunktionsnedsättning och därför många gånger beroende av sina anhöriga. Förslaget med den tillfälliga förebyggande sjukpenningen misslyckas med att skydda dessa personer, eftersom det inte är personen med flerfunktionsnedsättning som måste avstå förvärvsarbete för att minska smittrisken, utan dennes närstående.

Socialstyrelsens hade uppdraget att bedöma och analysera smittskyddsbehovet när det gäller närstående som delar hushållsgemenskap med personer i definierade riskgrupper. Borde då inte myndighetens slutsats från den 17 april, vara den som vägleder regeringen i detta förslag?

Det är tydligt att det råder ovisshet om vad som är säkrast ur smittskyddssynpunkt när det gäller närstående som delar hushållsgemenskap med personer i de av Socialstyrelsen definierade riskgrupperna, och därför ser vi ingen annan lösning än att just denna fråga återremitteras till Socialstyrelsen för en uppdaterad analys och bedömning. Detta måste utredas så att det står fullständigt klart vad som gäller, därefter bör regeringen skyndsamt återkomma med förslag om en närståendepenning.

Grupper som omfattas av den tillfälliga förebyggande sjukpenningen

Enligt regeringens förslag har en försäkrad rätt till sjukpenning i förebyggande syfte utöver det som specificeras i socialförsäkringsbalken om personen tillhör någon av de riskgrupper som enligt Socialstyrelsens definition riskerar ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19.

Funktionsrätt Sverige har inga synpunkter gällande vilka diagnosgrupper som bör omfattas av rätten till förebyggande sjukpenning. Se i denna fråga vidare yttranden från våra medlemsförbund som har djupare kunskap om olika diagnoser.

Vi vill dock poängtera vikten av att Försäkringskassan gör en individuell bedömning av hela sjukdomsbilden och hälsoläget i de ansökningar om tillfällig förebyggande sjukpenning som inkommer. Det kan handla om att uppmärksamma samsjuklighet, men också exempelvis komplikationer på grund av medicinering eller andra faktorer som innebär infektionsrisk eller problem med lungorna. Detta för att förebygga att man sorterar bort personer utifrån huvuddiagnos och missar samsjuklighet med tillstånd som ingår bland de diagnoser som omfattas i Socialstyrelsens definition av riskgrupper.

I den rådande situationen där kunskapsläget hela tiden uppdateras i takt med nya erfarenheter är det naturligt att exempelvis definitioner och förtydliganden gällande särskilda riskgrupper förändras. Därför är det inte förvånande att Socialstyrelsen så sent som den 2 juni² kom en uppdatering gällande riskgrupper. Det hade däremot varit välkommet om regeringen redan i remissbrevet informerat om att en sådan uppdatering var på väg.

Retroaktiv ersättning av förebyggande sjukpenning.

Förordningen avses träda i kraft den 1 juli 2020 och gälla fram till den sista september 2020. Det föreslås dessutom att ersättning endast ska kunna betalas ut för 90 dagar.

Funktionsrätt Sverige anser att ersättning bör kunna betalas ut retroaktivt för den tid personer som uppfyller kriterierna redan har avstått förvärvsarbete på grund av smittorisk.

2

file:///C:/Users/mokl/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/9M017VQ1/identifiering-av-riskgrupper-covid19.pdf

Våra medlemsförbund vittnar om att många av deras medlemmar redan vid pandemins utbrott vidtog försiktighetsåtgärder i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Vittnesmålen handlar om människor som avstått från att gå till arbetet även om de riskerat att förlora sin anställning och i vissa fall gjort det, om de som använt alla sina besparingar och om andra som tvingats ta dyra lån för att klara vardagen. Vi menar därför att sökanden bör ersättas retroaktivt för den tid som går att styrka via läkarintyg enligt den ordning som föreslås.

Vikten av en snabb och effektiv behandling av sökandes ansökan kan inte nog betonas. Försäkringskassan bör därför påskynda verkställandet och godkänna ansökan där patient och läkare är överens om individens medicinska skyddsbehov.

Giltighetstid

Vi ställer oss frågande inför det tidsfönster under vilket förordningen föreslås gälla, 1 juli 2020 - 30 september 2020. Det kommer att finnas ett behov av att skydda personer i de av Socialstyrelsen definierade riskgrupperna så länge som vi har en allmän spridning av coronaviruset i samhället. Lika länge kommer det finnas behov av den tillfälliga förebyggande sjukpenningen. Därför borde giltighetstiden förtydligas så att ersättningen gäller så länge som Folkhälsomyndigheten bedömer att risken för smittspridning i samhället är på nivå 4 eller nivå 5.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Elisabeth Wallenius
Ordförande